

Nefndasvið Alþingis
Menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 11. febrúar 2008

Menntun og ráðning kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, 288. mál

Umsögn Alþýðusambands Íslands (ASÍ) um frumvarp til laga um menntun og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla. Lagt fyrir 135. löggjafarþing 2007-2008.

Alþýðusamband Íslands (ASÍ) vill í upphafi taka fram að það telur mikilvægt að efla menntun á öllum skólastigum. Það er skylda samfélagsins og réttur einstaklinganna að allir fái góða grunnmenntun. Þetta er sameiginlegt verkefni grunnmenntakerfisins (leik-, grunn- og framhaldskóla) sem kosta á úr sameiginlegum sjóðum. Það er í þessu samhengi sem skilja ber kröfuna um „jafnrétti til náms”. Góð grunnmenntun fyrir alla og öflug símenntun eru mikilvæg forsenda virkni og velferðar einstaklinganna og framþróun og samkeppnishæfni atvinnulífsins og samfélagsins alls.

Það frumvarp sem hér er til umsagnar verður að skoðast í framangreindu ljósi. Spurningin er sú hvort efni þess sé líklegt til að efla skólastarf á öllum stigum og auka gæði þeirrar menntunar og þjónustu sem þar er veitt.

Kjarni þeirra tillagna sem er að finna í frumvarpinu er að:

- Menntunarskilyrði til að öðlast starfsheiti og starfsréttindi grunnskólakennara og framhaldsskólakennara eru aukin þannig að gerð verður krafa meistaraprófs frá háskóla sem þýðir viðbót við leikskóla- og grunnskólakennaramenntun upp á 60 einingar eða 2ja ára nám. Ný menntunarskilyrði þýða að námið lengist úr 3 árum (90 einingum) í 5 ár (150 einingar).
- Frumvarpið kveður í fyrsta skipti á um lögverndun á starfsheiti og starfsréttindum leikskólakennara og stjórnenda leikskóla. Gerðar eru sambærilegar kröfur um

menntun leikskólakennara og gerðar eru til grunnskóla- og framhaldsskólakennara
Þá segir í 9. gr.: „*Að lágmarki $\frac{2}{3}$ hlutar stöðugilda við kennslu, umönnun og uppeldi barna í hverjum leikskóla skulu teljast til stöðugilda leikskólakennara.*“

1. Lenging á grunnnámi leikskóla og grunnskólakennara

Fyrir utan tiltölulega almennt orðaða umfjöllun um að aukin menntun kennara sé af hinu góða og tilvísun í það sem gerist meðal annarra þjóða fer lítið fyrir rökstuðningi fyrir þeiri leið sem lögð er til hér á landi, hvort sem um fagleg, kennslufræðileg eða stjórnunarleg rök er að ræða.

Þegar rökstuðningurinn fyrir lengingu menntunar leik- og grunnskólakennara er skoðaður með samanburði við önnur lönd er tvennt sem vekur athygli:

- a) Fram kemur að meðaltímalengd menntunar grunnskólakennara í OECD er 3,9 – 4,4 ár. Þá finnast dæmi um að þessi tími sér lengri. Þar er m.a. nefnt sem dæmi kandídatasár (starfsþjálfun) í nokkrum löndum áður en viðkomandi öðlast formleg kennararéttindi. Það verður þó ekki séð af greinargerðinni með frumvarpinu að annars staðar sé farin sú leið sem lögð er til hér.
- b) Hvað varðar menntun leikskólakennara kemur fram að hún er ekki alls staðar í nágrannalöndunum á háskólastigi. Á hinum Norðurlöndunum er hún 3 – 3 1/2 ár, eða svipað og nú er hér á landi.

Telja verður rökstuðninginn í frumvarpinu fyrir lengingu náms grunn- og leikskólakennara um tvö ár (til meistaraprófs) eins og þar er lagt til mjög veikan. Það vekur athygli að engin sérstök þarfagreining hefur verið gerð varðandi menntun kennara, óháð skólastigum, og því kemur það ekki á óvart að engin tilraun er gerð til þess að skilgreina né fjalla um inntak eða eðli þeirrar viðbótarmenntunar sem gera á kröfu um eða hvernig hún á að nýtast til að auka gæði skólastarfsins.

Því til viðbótar er ekkert fjallað um símenntun í frumvarpinu né hvernig ná mætti sömu markmiðum og lagt er til í frumvarpinu með skipulagðri viðbótarmenntun (endur- og eftirmenntun) eftir að kennrarar hefja störf.

Loks vekur það einnig athygli að ekki er gert ráð fyrir því að þeir kennrarar sem nú þegar hafa viðurkennd réttindi (og ekki hafa lokið meistaraprófi) bæti við sig menntun til samræmis við nýjar kröfur í frumvarpinu (sem reyndar hafa ekki verið skilgreindar) til að öðlast full réttindi í hinu nýja kerfi.

ASÍ vill vekja athygli á því, að með því að auka formlegar og ófrávíkjanlegar menntakröfur til kennsluréttinda með þessum hætti mun fjölgja þeim einstaklingum

sem ráðnir verða til starfa í skólakerfinu sem ekki uppfylla þessar formlegu kröfur. Þeir verða því væntanlega ráðnir sem „leiðbeinendur“ með ótrygg ráðninga- og starfskjör, þar sem hægt verður að víkja þeim úr starfi með stuttum fyrirvara. ASÍ vill vara við þessari þróun.

Áhersla Alþýðusambands Íslands

Grunnskólakennarar:

Í ljósi þeirra upplýsinga sem fyrir liggja, menntunar grunnskólakennara í dag og þeirrar staðreyndar að það skorti enn nokkuð á að menntaðir grunnskólakennarar séu til staðar til að fylla allar kennarastöður á því skólastigi, telur Alþýðusambandið að frekar eigi að stefna að því að lengja grunnnám grunnskólakennara um 30 einingar (1 ár) og að leggja beri áherslu á að sú lenging verði fyrst og fremst nýtt til að auka við fagmenntun í sérgrein.

Þá má færa gild rök fyrir því að bjóða eigi upp á viðbótarnám fyrir grunnskólakennara til að styrkja þá í að takast á við stjórnunarstörf innan grunnskólanna og sérstök viðfangsefni. Þannig verði gerð krafa til skólastjórnenda um sérstaka viðbótarmenntun í skólastjórn að viðbættri almennri grunnnmenntun. Slíkt nám mætti bjóða sem viðbót í framhaldi af grunnnámi eða sem hluta af símenntun.

Jafnframt er mikilvægt að tryggja grunnskólakennurum möguleika á öflugri símenntun til starfsþróunar.

Leikskólakennarar:

Í ljósi þeirrar starfsemi sem fram fer í leikskólum og þeirrar stöðu sem nú er uppi varðandi mönnun í leikskólum landsins verður ekki séð hvaða rök eru fyrir því fyrirkomulagi sem frumvarpið mælir fyrir um. Engin rök eru færð fyrir því að lenging grunnnmenntunar leikskólakennara um tvö ár byggi á brýnni þörf fyrir aukinni faglegri grunnnmenntun þeirra. Þá má færa fyrir því sterk rök að lengingen muni í reynd draga úr nýliðun í hópnum af hálfu þeirra sem fara hefðbundna leið í náminu og þar með úr möguleikum leikskólanna á að fá menntaða leikskólakennara til starfa. Þá er ekki tekið tillit til þeirrar staðreynda að lenging námsins mundi draga úr möguleikum þeirra starfsmanna leikskólanna sem farið hafa í leikskólakennaranámið eftir óhefðbundnari leiðum eftir að hafa aflað sér reynslu og þekkingar sem aðstoðarfólk á leikskólum.

Hins vegar má færa gild rök fyrir því að mikilvægt sé að bjóða upp á viðbótarnám fyrir leikskólakennara til styrkja þá í að takast á við stjórnunarstörf innan leikskólanna og

sérstök úrlausnarefni á því skólastigi. Þannig verði gerð krafa um sérstaka leikskólastjóramenntun að viðbættri almennri grunnmenntun. Slíkt nám mætti bjóða sem viðbót í framhaldi af grunnnámi eða sem hluta af símenntun.

Jafnframt er mikilvægt að tryggja leikskólakennurum möguleika á öflugri símenntun til starfsþróunar.

1. Löggilding á starfsheiti leikskólakennara og skilyrði um lágmarkshlutfall

EKKI er tekin afstaða til löggildingar starfsheitisins „leikskólakennari“.

Eins og áður segir er í 9. gr. frumvarpsins kveðið á um lágmarkshlutfall leikskólakennara: „Að lágmarki $\frac{2}{3}$ hlutar stöðugilda við kennslu, umönnun og uppeldi barna í hverjum leikskóla skulu teljast til stöðugilda leikskólakennara.“

Þá er í 20. gr. að finna undanþágu frá þessari reglu ef ekki tekst að ráða leikskólakennara í starfið, þar sem heimilað er að lausráða einstakling í starfið að hámarki í eitt ár í senn og má ekki endurráða hann án undangenginnar auglýsingar.

Alþýðusambandið gerir alvarlegar athugasemdir við að $\frac{2}{3}$ reglan verði bundin í lög eins og gert er í frumvarpinu.

Samkvæmt upplýsingum frá Reykjavíkurborg voru í upphafi árs 2007 rúmlega 42% starfsmanna leikskólanna menntaðir leikskólakennrar eða starfsmenn með aðra háskólamenntun. Aðrir starfsmenn hafa fjölbreytta menntun og reynslu sem nýtist vel í starfseminni. Það má nefna fjölda starfsmanna sem hafa aflað sér mikillar þekkingar með ára og jafnvel áratuga reynslu af störfum í leikskólum. Starfsmenn sem flestir hverjir hafa jafnframt aukið hæfni sína með því að sækja fjölda námskeiða á þessu sviði. Þá skal bent á að nú þegar hafa 74 einstaklingar lokið tveggja ára leikskólaliðanámi og 80 til viðbótar eru nú í því námi.

Nú þegar mikil mannekla háir starfsemi leikskólanna virðist einsýnt að frekar eigi að styðja og styrkja þá einstaklinga sem valið hafa sér starfsvettvang í leikskólunum og sýnt hafa áhuga, vilja og getu til að axla þá ábyrgð sem í því felst, heldur en að hundsa þá og hrekja úr starfi, gangi markmið frumvarpsins eftir. Eða í besta falli skapa þessum starfsmönnum óvissu og mikið ráðningaráryggi. Færa má gild rök fyrir því að það sé vænlegra til árangurs til að auka gæði og faglegan metnað í leikskólum að $\frac{2}{3}$ reglan verði feld burt úr frumvarpinu og að í stað þess verði lögð rík áhersla á að auðvelda starfsmönnum leikskólanna að sækja sér leikskólakennaramenntun eða aðra menntun í faginu sbr. leikskólaliðamenntunina og jafnframt að leggja áherslu á öfluga símenntun fyrir alla starfsmenn leikskólanna.

Í ljósi framanritaðs er full ástæða til að benda á tvennt:

- Ekki er gert ráð fyrir að þeim starfsmönnum sem nú eru starfandi í leikskólunum og ekki hafa leikskólakennaramenntun verði gefin kostur á og gert mögulegt að fá raunfærnimat og sækja sér menntun á þessu sviði, þ.m.t. til að öðlast réttindi sem leikskólakennarar. Hér er vert að benda á eins og gert var hér að framan að meðal þessa starfsfólks eru mikill fjöldi einstaklinga með mikla og góða þekkingu á þessu sviði og sem reynst hafa einkar vel í starfi. Það hlýtur að vera skýlaus krafa þessara starfsmanna og um leið mikilvægir hagsmunir leikskólanna að efla og bæta menntunarmöguleika þeirra.
- Hvað varðar starfsmenn sem ráðnir eru í sérstakar stöður leikskólakennara er gengið út frá því að starfsöryggi þeirra sé í reynd ekkert og að þeir megi árlega eiga von á því að verða látnir víkja fyrir öðrum. Slík staða er ekki bjóðandi nokkrum einstaklingi og gengur gegn öllum almennum sjónarmiðum um réttindi launafólks.

Tillaga Alþýðusambands Íslands

- Lagt er til að við setningu laga um leikskóla og menntun leikskólakennara verði að finna sérstakt ákvæði um rétt og möguleika annarra starfsmanna leikskólanna en leikskólakennara sem í dag vinna við umönnun og kennslu og sem stundað hafa það starf í þrjú ár eða lengur til raunfærnimats og að sækja sér menntun í faginu samkvæmt sérstakri námsáætlun.
- Lagt er til að $\frac{2}{3}$ reglan verði felld burt úr lögunum. Jafnframt er lagt til að starfsmaður leikskóla sem ráðinn er í stöðu leikskólakennara, án þess að vera leikskólakennari, og ráðningin hefur varað í einhvern tíma, t.d. 3 ár, fái fastráðningu gegn því að hann verði aðstoðaður við og hann á móti skuldbindi sig til að sækja sér þá menntun sem til þarf samkvæmt sérstakri námsáætlun.

Virðingarfyllst,
F. h. Alþýðusambands Íslands

Finnbjörn A. Hermannsson,
Formaður menntanefndar ASÍ